

UDK: 930.677.

Panji XO'SHBOQOV,
Termiz davlat pedagogika instituti Tarix fanlari nomzodi

T.f.d., prof. E.O.Qobilov taqrizi asosida

O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGI

Annotatsiya

Maqolada O'zbekiston Respublikasida to'qimachilik sanoati mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishda erishilayotgan yutuqlar va soha istiqbollari to'g'risida mulohazalar yuritilgan. Raqobatbardoshlikni, eksport salohiyatini oshirish siyosati o'zining sezilarli darajada mahsulini bermoqda: texnikaviy qayta jihozlangan korxonalarining ko'payishi; import o'rini bosishni ta'minlanishi; eksport hajmining ortishi va boshqalar sohadagi muhim o'zgarishlardir.

Kalit so'zlar: O'zbekiston to'qimachiligi, to'qimachilik sanoati, raqobatbardoshlik, zamonaviy texnologiyalar, modernizatsiya, yuqori sifat, import va eksport.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ТЕКСТИЛЬНОЙ ПРОДУКЦИИ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация

В статье рассматриваются достижения и перспективы отрасли в повышении конкурентоспособности продукции текстильной промышленности Республики Узбекистан. Политика повышения конкурентоспособности, экспортного потенциала дает свои значительные результаты: увеличение технически переоснащенных предприятий; обеспечение импортозамещения; увеличение объемов экспорта и т.д. Являются важными изменениями в отрасли.

Ключевые слова: Текстиль Узбекистана, текстильная промышленность, конкурентоспособность, современные технологии, модернизация, высокое качество, импорт и экспорт.

COMPETITIVENESS OF TEXTILE PRODUCTS OF UZBEKISTAN

Annotation

The article discusses the achievements and prospects of the industry in increasing the competitiveness of the textile industry of the Republic of Uzbekistan. The policy of increasing competitiveness and export potential gives its significant results: an increase in technically re-equipped enterprises; ensuring import substitution; an increase in export volumes, etc. are important changes in the industry.

Key words: Textile of Uzbekistan, textile industry, competitiveness, modern technologies, modernization, high quality, import and export.

Dolzarbli. O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlarining raqobatbardoshligi mamlakat taraqqiyotining muhim jihati hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekiston hukumati to'qimachilik sanoatini rivojlantirish va uning xalqaro bozorda raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha faol qadamlar tashlamoqda.

O'zbekiston muhim paxta resurslariga ega, bu esa uni strategik jihatdan muhim to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqaruvchisiga aylantiradi. Mamlakatimizda paxta yetishtirishdan tortib tayyor mahsulot ishlab chiqarishgacha bo'lgan butun to'qimachilik siklini rivojlantirish uchun sharoitlar yaratilmoqda. Shu bilan birga, O'zbekiston to'qimachilik korxonalarini modernizatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mahsulot sifatini oshirish bo'yicha faol ish olib bormoqda. Bu o'zbek kompaniyalariga yuqori sifatli to'qimachilik mahsulotlarini raqobatbardosh narxlarda taklif qilish orqali jahon bozorida muvaffaqiyatli raqobatlashish imkonini beradi.

Metodlar. Bibliografik tahlil: mavzu doirasidagi monografiyalar, maqolalar va boshqa olimlar nuqtai nazarini qiyoslash va konstruktiv xulosaga kelish, iqtisodiy tahlil: to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish, eksport va import qilish, shuningdek korxonalarining raqobatbardoshligi to'g'risidagi ma'lumotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil: O'zbekistonda to'qimachilik sanoatining rivojlanishini boshqa mamlakatlar va mintaqalar bilan taqqoslash va boshqalar.

Tadqiqot natijalari. O'zbekistonning qulay geografik joylashuvi uning to'qimachilik sanoatida raqobatbardoshligiga ham hissa qo'shmoqda. Mamlakat dunyoning turli mintaqalari

bilan qulay transport va logistika aloqalariga ega, bu esa mahsulot eksportini osonlashtiradi. Bundan tashqari, O'zbekiston to'qimachilik sanoatiga xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilmoqda, bu yondoshuv ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va mahsulot sifatini oshirishga yordam beradi va o'zbek kompaniyalariga xalqaro bozorda raqobatbardosh bo'lish va iste'molchilar ehtiyojlarini qondirish imkonini beradi. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlarining raqobatbardoshligi ko'plab omillarga, jumladan, xom ashyo, zamonaviy texnologiyalar, mahsulot sifati va mamlakatning geografik joylashuviga bog'liq. O'zbekiston jahon to'qimachilik bozorida o'z mavqeyini mustahkamlash maqsadida ushbu jihatlarni rivojlantirish ustida muvaffaqiyatli ish olib bormoqda.

O'zbekiston to'qimachilik sanoatining jahon bozorida raqobatbardoshligini tahlil qilish ijobiy tendensiyalar va keyingi rivojlanish imkoniyatlarini ko'rsatmoqda. O'zbekistonning asosiy raqobatdosh ustunliklaridan biri bu xom ashyoning mavjudligi va sifati. Mamlakat to'qimachilik sanoatini yuqori sifatli xom ashyo bilan barqaror ta'minlaydigan dunyodagi eng yirik paxta ishlab chiqaruvchilardan biri hisoblanadi. Bu o'zbek ishlab chiqaruvchilariga xalqaro xaridorlar uchun jozibador bo'lgan tabiiy paxtadan foydalangan holda yuqori sifatli mahsulotlar yaratish imkonini beradi.

O'zbekiston to'qimachilik sanoatini modernizatsiya qilish va zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etishga ham faol sarmoya kiritmoqda. Bu ishlab chiqarish

samaradorligi va sifatini oshirish, shuningdek, taklif etilayotgan mahsulotlar turini kengaytirish imkonini beradi. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2017-2020 yillarda mamlakatimiz to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatining asosiy kapitaliga 32,4 trillion so'mdan ortiq investitsiyalar kiritilgan, ushbu ko'rsatkich 2020 yilda 12,3 trln. so'mni tashkil etib 2016 yilga nisbatan qariyb 2,5 baravarga oshgan. Shuningdek, sohada yangi obyektlar yaratilib, mavjud korxonalar modernizatsiya qilingan[5].

So'nggi yillarda mamlakat ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va mehnat sharoitlarini yaxshilashda sezilarli yutuqlarga erishildi va yutuqlar natijasi O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda va o'z navbatida O'zbekiston kompaniyalari eksport imkoniyatlarini faol rivojlantirmoqda va xorijlik xaridorlar bilan hamkorlik aloqalarini kengaytirish imkonini bermoqda.

Davlatning qo'llab-quvvatlashi bilan paxta matolari ishlab chiqarish qayta tiklangani O'zbekiston to'qimachilik sanoatining katta yutuqlaridan biriga aylandi. Shunday qilib, 2020 yilda 85%dan ortiq paxta tolasini qayta ishlanib, mato ishlab chiqarish 3,47 baravar o'sib 118,8 mln.m2 ni tashkil etdi, bu ko'rsatkich 2016 yilda 34,2 mln. m2 ni tashkil etgan. Trikotaj gazlamalar ishlab chiqarish 3 barobardan ortiq oshdi. Shu bilan birga, tayyor trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi oshmoqda, jumladan ichki kiyimlar ishlab chiqarish 1,9 barobar, ustki kiyimlar ishlab chiqarish 115,9 foizga oshgan. Ma'lumki, to'qimachilik va trikotaj sanoati O'zbekistonda eksportga yo'naltirilgan asosiy tarmoqlardan biri hisoblanadi. Yana shunisi ahamiyatliki, ushbu tarmoqda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar raqobatbardoshlik ko'rsatkichlari bilan sanoat mahsulotlari eksportidagi ulushi bo'yicha boshqa tarmoqlardan sezilarli ravishda o'zib ketdi, jumladan 2016-2020-yillarda ushbu tarmoqning eksportdagi ulushi 25,7 foizdan 45,5 foizga o'sganligini ta'kidlashimiz mumkin[5]126 b.

O'zbekistonning Markaziy Osiyo markazidagi zamonaviy logistika infratuzilmasi va geografik joylashuvi jahon bozorlari bilan qulay transport aloqalarini ta'minlaydi. Biroq, O'zbekiston to'qimachilik sanoatining raqobatbardoshligiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan bir qancha omillar ham mavjud. Ulardan biri Xitoy, Hindiston, Turkiya va Bangladesh kabi boshqa to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqaruvchi mamlakatlarning raqobatidir. Ushbu mamlakatlar kuchli sanoat bazasiga va katta ishlab chiqarish hajmiga ega, bu esa jahon bozoridagi konyukturaga salbiy ta'sir etishi mumkin. Shuningdek, o'zbek to'qimachilik mahsulotlari assortimentida xilma-xillik yo'qligi muammo bo'lishi mumkin. Ishlab chiqarilgan mahsulotlarning aksariyati asosan paxta kiyimlari va to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarishga qaratilgan. Sintetik yoki jun kabi to'qimachilik mahsulotlarining boshqa turlarini ishlab chiqish O'zbekistonning jahon bozoridagi raqobatbardosh ustunligini kengaytirishga yordam beradi.

Umuman olganda, O'zbekiston to'qimachilik sanoatining jahon bozoridagi raqobatbardoshligi yanada o'sish uchun ulkan salohiyatga ega. Mamlakatning yuqori sifatli xom ashyo mavjudligi, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va eksport imkoniyatlarini rivojlantirish kabi kuchli tomonlari mavjud. Biroq, mahsulot xilma-xilligi ustida ishlashni davom ettirish va boshqa ishlab chiqaruvchi mamlakatlarning raqobatini yengish bugungi kunda sohadagi ustuvor vazifalardan biri sifatida namayon bo'ladi.

O'zbekistonda to'qimachilik sanoatining raqobatbardoshligini aniqlashda ichki omillar muhim rol o'ynaydi. Ushbu sektorning raqobatbardoshligiga ta'sir ko'rsatadigan yana bir nechta asosiy ichki omillar mavjud. Bular:

Birinchidan, rivojlangan infratuzilma: yuqori sifatli infratuzilma, shu jumladan yo'llar, portlar, aeroportlar va aloqa tizimlari to'qimachilik sanoati korxonalarining raqobatbardoshligida muhim rol o'ynaydi. Yaxshi rivojlangan infratuzilma logistika va xom ashyo yetkazib berishni osonlashtiradi, shuningdek tayyor mahsulotni samarali eksport qilish imkonini beradi.

Ikkinchidan, mehnat potensialini rivojlantirish: malakali mehnat resursi to'qimachilik sanoatining muvaffaqiyatli rivojlanishining asosiy omillaridan biridir. O'zbekistonda hukumat kadrlar tayyorlashga faol sarmoya kiritmoqda, ushbu soha xodimlarining malakasini oshirish uchun o'quv dasturlari va treninglar o'tkazmoqda. Xodimlarning bilim darajasi va malakasi to'qimachilik mahsulotlarining sifati va samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi.

Uchinchidan, xom ashyoning mavjudligi: O'zbekiston dunyodagi eng yirik paxta ishlab chiqaruvchilardan biri bo'lib, mamlakatga to'qimachilik sohasida raqobatbardosh ustunlik beradi. Yuqori sifatli va arzon xom ashyoning mavjudligi yuqori sifatli mahsulotlarni yaratishga va O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlarining jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

To'rtinchidan, soha rivojini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash: O'zbekiston hukumati to'qimachilik sanoatini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashning turli shakllarini, shu jumladan, soliq imtiyozlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlash va investitsiya dasturlarini taqdim etmoqda. Bu ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, raqobatbardoshlikni oshirish va O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlarining xalqaro bozorga chiqishiga xizmat qilmoqda.

Beshinchidan, innovatsiya va texnologik taraqqiyot: to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarishga zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish raqobatbardoshlikni oshirishning asosiy omillaridan biridir. O'zbekiston o'z sa'y-harakatlarini uskunalarini modernizatsiya qilish va avtomatlashtirish, raqamlashtirish kabi yangi texnologiyalarni joriy etishga qaratmoqda. Bu ishlab chiqarish sifati va samaradorligini oshirish, shuningdek, xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Ushbu omillar birgalikda O'zbekiston to'qimachilik sanoatining ichki bozorida va jahon miqyosida raqobatbardoshligiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ular sohani rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mahsulot sifatini oshirish va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, O'zbekistonning to'qimachilik sanoatidagi mavqeiini mustahkamlash uchun infratuzilmani rivojlantirish, inson resurslari, innovatsiyalar va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga investitsiyalar kiritishni davom ettirish muhimdir.

Xulosa. O'zbekistonda to'qimachilik sanoatining raqobatbardoshligini oshirish uchun quyidagi choralarni ko'rish mumkin:

Uskunalar va texnologiyalarni modernizatsiya qilishga investitsiyalar: ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va ishlab chiqarish vaqtini qisqartirish uchun zamonaviy uskunalar va texnologiyalarga investitsiyalarni davom ettirish kerak.

Innovatsiyalarni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash: to'qimachilik sanoatida innovatsiyalarni rag'batlantirish raqobatchilardan farq qiladigan yangi mahsulotlar, ishlab chiqarish usullari yoki xizmatlarini yaratishga yordam beradi. Hukumat innovatsion loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va soliq imtiyozlarini taqdim etishi mumkin.

Sifat va standartlarni takomillashtirish: mahsulot sifati raqobatbardoshlikning asosiy omilidir. O'zbekiston xalqaro standartlar va sertifikatlariga rioya qilishga intilishi, shuningdek, ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida sifat

nazoratini takomillashtirish bo'yicha faol ish olib borishi kerak.

Inson kapitalini rivojlantirish: to'qimachilik sanoatida malakali mehnat salohiyatini tayyorlash va rivojlantirish raqobatbardoshlikning muhim omilidir. Ta'lim, kasbiy rivojlanish va soha xodimlarini tayyorlashga sarmoya kiritish lozim.

Mahsulot turlarini kengaytirish: mahsulotni diversifikatsiya qilish o'zbek to'qimachilik mahsulotlariga bo'lgan talabni oshiradi. Bu nafaqat paxta mahsulotlarini ishlab chiqarish, balki jun, ipak, sintetik materiallar va boshqalar kabi boshqa to'qimachilik turlarini ishlab chiqish ham muhim vazifalardan biridir.

Logistika infratuzilmasini takomillashtirish: transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish mahsulotlarni xalqaro bozorlarga samarali yetkazib berish va logistika xarajatlarini kamaytirish imkonini beradi.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish: O'zbekiston to'qimachilik sanoatiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, sifatni yaxshilash va eksport imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

Ushbu chora-tadbirlar O'zbekiston to'qimachilik sanoatining raqobatbardoshligini mustahkamlash, mahsulot sifatini oshirish, sotish bozorlarini kengaytirish va diversifikatsiya qilish, shuningdek, yangi hamkorlar va investorlarni jalb yetishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1. <https://review.uz/oz/post/toqimachilik-sanoatini-yuksaltirish>.
2. <https://yuz.uz/news/mamlakatimizdan-7-oy-davomida-1-mlrd-dollarlik-toqimachilik-vatikuv-trikotaj-mahsulotlari-eksport-qilindi>.
3. Фойдаланилган адабиётлар:
4. Фармон (2017) Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Тўқимачилик ва тикувтрикотаж саноатини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5285-сон Фармони, 14.12.2017 йил.
5. Фармон (2022) Ўзбекистон Республикаси Президентининг 28.01.2022 йилдаги “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ПФ-60- сон Фармони.
6. Щиборщ К.В. (2000) Интегрированная система управления промышленных предприятий России. // Менеджмент в России и за рубежом. -№4.
7. Бегалов Б.А. (2013) Основные тенденции развития инновационной экономики// Экономический вестник Узбекистана, № 3-4, с. 107-110;
8. Ёдгорова Ш.Х. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда тўқимачилик саноатини ривожлантириш йўллари. // “Иқтисодий тараққиёт ва таҳлил” журнали, 2023й. № 1, 119-130 б.